

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru România:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.,
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oră 6 cr.
a treia-oră 5 cr., și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Popăiei Nr. 15.

Telefon Nr. 14.

Se prenumără și la poste și la librării.

Epistole nefrancate se refușă. — Manuscripte nu se înapoiază

Nimeri singuratici à 5 cr. se vând la „Tipografia”, soc. pe acțiun

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

Socialismul și
naționalitățile.

L'Indépendance Belge din Bruxella publica deunăzi o corespondență din Budapesta, în care se scriau următoarele: „Protestul naționalităților, edat la 10 Ian. susține, că naționalitățile nu sunt reprezentate în parlament, pentru-că membrii români, sârbi și slovaci ai dietei nu sunt decât renegați, cari tradează chiar interesele neamului lor în favorul Maghiarilor. „Protestul” o susține, și aceasta va să zică, că acei deputați sunt oameni foarte moderați, și nu tind la răsturnarea cu forța a actualelor stări.

„Cu un cuvânt cei mai fervenți numesc pe cei moderați trădători și renegați, și în schimb aceștia numesc agitatori și revoluționari pe ceilalți. Cine are drept?”

„Întrebarea aceasta — așa raționează corespondentul din Budapesta al ziarului belgian — este irelevantă. Pentru-că agitațiile naționaliste nu pot pune în mișcare masele mari ale poporului, fie ale Românilor, Sârbilor ori Slovacilor. Ceea-ce dorește marea masă este: îmbunătățirea stărei sale materiale și morale. Adică: *primum vivere*.

„Acel popor român, sârb și slovac, pe care agitațiile naționale l-au lăsat rece, s'a dovedit foarte accesibil la agitațiile socialiste, și astăzi, mână în mână cu muncitorii maghiari, ei (Românii, Sârbii, etc. Red. „Trib.”) pășesc cu pași hotărâți spre scopurile lor.

„Jos cu guvernul maghiar!” — strigă agitatorii naționaliști.

„Jos cu proprietarii cei fără de lege!” — strigă masa poporului fără deosebire de naționalitate.”

Eată cum sunt prezentate în străinătate stările din Ungaria! Și cazul acesta nu e singuratic.

Corespondentul din Budapesta al marelui ziar parisian *Le Figaro* descriind revoltele socialiste din Ungaria spune la sfârșitul scrisorii sale, cam următoarele:

„În Ardeal lucrurile nu stau mai bine. Aci muncitorii români ferb ură contra stăpânilor maghiari. Mai mulți mari proprietari și-au dimis din serviciu pe slujitorii sei români, pentru-că i-a observat foarte suspecti...”

Nu știm de unde-și scot corespondenții străini informațiile de acest fel. Casurile concrete ce le spun ni-se par invențiuni. Nicăieri, în presa maghiară, noi nu dăm de urma lor. Și durere, că în situația precară, în care se găsește ziarul nostru, noi suntem avertați de multe

ori și în afaceri ce ne privesc, mai ales pe noi, la zările ungurești, pentru-că starea materială a foilor noastre nu le permite a-și aranja un aparat de informații, cum ar trebui să-l aibă.

E foarte probabil, că corespondenții acestia străini spun mai mult combinațiile lor proprii, decât informații reale. Ei raționează, nu raportează. Ei spun, ceea-ce după credința lor ar trebui să fie, ear' nu ceea-ce de fapt este.

Cu toate acestea merită să ne gândim odată și la chestiunea: ce ar fi dacă socialismul s'ar lăși și în poporul nostru? Chestiunea e mai mult decât actuală. În Ungaria și în Bănat, unde elementul român vine în coatină directă cu elementul maghiar, se știe de socialism și printre Români. La redacțiunea *Foii Poporului* au sosit din acele ținuturi mai multe scrisori, în cari țărani întreabă despre socialiști, cer informații asupra lor, ba raportează despre isprăvuri de ale lor.

S'a lăsat printre Români nostri din acele părți *nazarenișmul*, curent propriu maghiar, lăsat mai ales printre calviniiștii unguri. De ce nu s'ar pute lăși pe aceeași cale și socialismul?

În Ungaria, pe șesul cel întins, comunicațiunea e mai ușoară, trenurile mai dese, ideile de ori-ce fel se lăsează mai ușor. Și ele străbat pretutindenea, cu înțelegerea și înțelegerea. Din Budapesta, care acum e centru al tuturor direcțiilor nouă, curentele de ori-ce fel zboară ușor peste întreaga țară. În Ardeal suntem mai scutiți, e drept. Dar' între Maghiari s'au vădit deja oare-cari veleități socialiste, în jurul Turzei. Dela ei socialismul va trece ușor și la Români. Doar' țărani maghiari cam știu românește. Apoi limba socialismului e ușor de priceput, pentru-că e un fel de volapuc internațional: e limba miseriei, a sărăciei, a nemulțumirii, care a cuprins toate clasele, mai ales însă masa poporului țăran.

Nu e dar' inoportun a ne gândi la raportul dintre socialism și chestiunea naționalităților.

Doar' indignatul Rohonczy, pe care îngrijirea de viitorul țării, l'a făcut să erupă atât de violent, însuși a exclamat:

„Eată aci socialismul agrar! Dar' există un pericol și mai mare! Ce va fi când se vor porni naționalitățile, în Ardeal și prin văile Carpaților?”

Acolo e ghilotina națiunii! Un proverb român zice: de ce te temi nu scapi. Acesta ar trebui să-și l'însemne stăpânitorii de azi. Pentru-că dacă vor continua cu sistemul de azi,

imposibil ca lucrurile să nu ajungă acolo, unde le prevede Rohonczy.

Miseria este internațională. Și dacă miseria s'a produs prin exploatare condusă de șovinism național, răsunarea trebuie să fie și mai grozavă.

E timpul ca cărmuitorii se vada că duc țara la catastrofă!

Sibiu, 19 Februarie a.

Imortalii „Casei naționale”. Comitetul „Asociațiunii”, se știe, a început deja acțiunea pentru întemeierea casei naționale, apelând la cei mai distinși Români, ca să se înscrie *membri fondatori*. Se știe, că acești membri plătesc câte 1000 fl. și numele lor va fi gravat cu litere de aur pe o tablă de marmură, ce se va zidi într'un pârte al edificiului național.

Precum aflăm seria acestor *imortalii* ai noștri s'a început deja. Este dl. Constantin cavaler de Steriu, bancher în Brașov, care a răspuns mai întâiu la apelul „Astreii”.

Între imortalii se pot înscrie și corporațiunile, reuniuni și societăți. „Albina”, precum aflăm, se va înscrie negreșit membru fondator al casei naționale.

La proxima adunare generală se va face propunere în acest sens.

Pentru „Ligă”. La Iași s'a ținut o întrunire a comitetului Ligei culturale pentru a se împărți rolurile piesei naționale „Horia Cloșca și Crișan”, care va fi jucată pentru sporirea fondului Ligei.

Rolurile vor fi distribuite studenților universitari și elevilor conservatorului leșan.

Chestiunea congruel. Proiectul guvernului despre așa numita „salarisare” a preoților a provocat nemulțumiri chiar și la preoții maghiari, la reformați și luterani. „P. Hirlap” de ieri publică scrisori dela doi preoți maghiari, cari arată cauzele pentru cari nu pot și nu vor primi salarisarea statului.

Ambii constată, că proiectul vatămă autonomia bisericii lor, și pe prețul acesta nici un preot nu se va găsi, care să accepteze salariul statului.

În comitetul de pregătire al conventului general reformat s'au constatat deja două partide. Unii s'at pentru, alții contra proiectului. Căst din urmă intenționează a face propunerea, ca conventul să enunțe, că nu primește întregirea salariului.

Ziarul „M. Ailam” din Budapesta a publicat și el un articol hotărât contra proiectului lui Wlassica. — Va să zică și Maghiarii s'at contra acestui proiect de aservire a preoților. Ce să zică atunci

Românii, pentru care proiectul are excepționale îngrijiri în ș-ul cu ținuta antipatriotică.

Cât pentru noi ne-am precizat deja punctul de vedere, din prima zi, în care am cunoscut proiectul. Nu ne-am îndoit, și vedem din articolii ce ne vin, că prețimea noastră națională — fără deosebire de confesiune — este pe același punct de vedere. Am publicat ieri un articol, dela un preot ortodox; vom publica în curând un articol ce ne vine dela un preot greco-catolic.

Am dori însă să știm ce zic autoritățile noastre superioare bisericesti? Până acum nici foile noastre bisericesti nu s'au pronunțat categoric și hotărât. Ori doar' mai poate fi vre-o îndoială?!

Catedra limbii române
dela
Universitatea din Budapesta.

Se știe că cu moartea regretatului Alexandru Roman a devenit vacantă catedra limbii și literaturii române dela universitatea pestană. S'a și scris în curând concurs pentru ocuparea ei, ear' ca suplent a fost numit faimosul negat sârbo-roman Alexies György. Aflăm acum din Budapesta interesante lucruri asupra acestei catedre.

Au concurs la catedra lui Roman nu mai puțin ca 10 inși, între cșri însă mai multe celebrități necunoscute. Estă lista lor:

Dr. Moldovan Gergely, prof. universitar în Cluj.

Dr. Alexies György, docent la univ. din Budapesta.

Dr. Iosif Siegescu, catechet în Budapesta.

Alexiu Viciu, prof. gimn. în Blaj (colaboratorul lui Moldovan Gergely la faimasa revistă „Ungaria”).

N. Bodiu, prof. de stat în Zombor.

George Popp, prof. de limba rom. la gimn. de stat din Arad.

Vincentiu Nicoara, prof. la gimn. de stat din Fiume.

Silvestru Nestor, prof. gimn. în Blaj.

Ioan Ciocan, deputat dietal, fost director în Năsăud.

Simeon Dessean, notar în Chișineu.

După-cum ne anunță corespondentul nostru ocașional din Pesta, senatul universitar a propus guvernului să denumire pe Alexica. E probabil însă că guvernul va denumi pe Moldovan Gergely, și apoi pe Alexica și va trimite în locul lui la Cluj.

Eată unde a ajuns catedra lui Alexandru Roman!

Și nu numai folosul cătigării în limba română a cunoștințelor indiferente pentru sentimentele naționale îl vor avea Români care fac parte din alte state, ci încă unul îndoit de mare, căci nici cunoștințele nu vor fi străine sufletului român. Istoria patriei nu se învață, firește, nici în școalele din Ungaria, unde sub avertă etichetă se cuprinde trecutul și isprăvile Ungurilor, nici în cele din Rusia, unde li-se dă sub titlul de istoria patriei cunoștința trecutului poporului rus, și li-se inspiră admirație pentru acest popor. Totă gloria neamului nostru și chiar, neorocirile trecutului nostru ar rămâne cum au rămas până azi necunoscute Românilor din acele provincii, dacă nu s'ar cânta și nu li-s'ar da alte mijloace, prin care să facă cunoștința aceluia trecut. Sentimentul iubirii de patrie din istorie se naște și prin istorie se întărește. Ei bine, astfel de cunoștințe se găsesc din belșug în Enciclopedia Română.

În privința limbii este de mirare, că între literații din Ardeal, afară de puține excepții onorabile, se păstrează cu neînsemnate

Proletariatul țărănesc.

— Din broșura: „Das Bauernproletariat in Ungarn” —
de
Iaga Tomteci.

II.

Proletariatul țărănesc este mare, necaz pentru Ungaria și dezvoltarea ei. Dezvoltat foarte repede proletariat devine tot mai înspăimântător, atât cu numărul, cât și cu situația lui tot mai desperată.

Pută-va dieta și guvernul să prevină acest rău și să îmbunătățească situația primejdioasă?

Mulți, chiar dintre cei hotărâtori par a nu cunoaște nici acum cauzele lui adevărate. Un deputat zicea în dieta ungară, că o salvă de pușcături va îmbunătăți starea. Va să zică: rezolvarea chestiunilor economice prin forța brutală.

Mulți cred că e un rău trecător, ear' guvernul își promite mult dela împărțirea lucrătorilor prin părțile lipsite. A încercat-o aceasta și *Girdstone* în Anglia, dar' fără vre-un succes real. Guvernul a aternut dietei un proiect de lege despre relațiunea dintre muncitori și stăpânii lor. Acest proiect este foarte păgăbitor pentru lucrători. Întocmai ca și pușcările, nici paragrafi nu sunt în stare a delătura miseriei economice.

E chiar cu neputință, ca politicianul cu gândire normală să nu prevadă, ceea-ce va urma, și va trebui să urmeze în Ungaria, în scurt timp.

Dacă Ungaria s'ar fi dezvoltat ca stat industrial, și multe mii de lucrători ar aparține partidului social-democrat, situația ar fi mult mai suportabilă.

Lucrătorii de fabrică sunt, mare parte, inteligenți. În statele europene ei cercetează adunările politice, abonează ziare și fiecare cunoaște principiile politice ale partidului seu.

Adevărat că nici acestia, nici șefii lor, unii talentați și cuți, nu simpatizează cu ordinea socială și economică de azi. Și ei ar răsturna, mai bine azi decât mâine, instituțiile de stat actuale. Dar' ei s'at cel puțin bine organizați, disciplinați și oameni, cari își dau seama de ce e cu puțință, și ce nu e cu puțință. Chiar și când fac grevă, o fac după cumpăniri serioase și rar se întimplă excese. Batalioanele muncitorilor industriali se înmulțesc și ei vor pute exopara reforme sociale și fără revoluțiuni. Pildă avem în Anglia, Franția și Germania.

Brutalul Manchesterism, respectat până în curând și în sensul căruia statul n'are voie să se amestece în afacerile dintre stăpân și muncitor, azi e răsturnat. Astăzi cine mai deneagă statului dreptul de a norma prin lege timpul de lucru, ori de a impune

îmbunătățiri aceeași limbă plină de neologisme, și cu atât mai curios este, că acolo s'au folosit at de puțin de minunatul articol scris de dl. Maiorescu în contra neologismelor. Și e păcat, că în foarte multe articole ale Enciclopediei, se găsește o asemenea limbă.

Greșelile de acest fel s'at numeroase și variate: reaua întrebătoare a propozițiilor, a timpurilor, a formei verbelor, a articolului chiar pe locurile, prescurtări urite, lipsă de acorduri. (Aci se citează unele locuțiuni greșite, ardelenisme. R. „Trib.”)

Afară de aceste observații am mai avut și povești de dat, mai ales pentru economia lucrării. Într'un dicționar cu o materie așa de vastă ca aceea-ce poate intra într'o Enciclopedie se ocolește, cât se poate, repetițiile; și unde condeiul nu este nevoit să urmeze aventul gândului, avent motivat de vre-o chestiune mai înalțătoare, vorba să fie că se poate de scurtă, atât de scurtă cât claritatea o îngăduie. De pildă ti este poate permis dlui D. C. O. vorbind de Alexandri să lungească mai mult vorba pentru a ne spune că „sentimentul artistic și înboldirea arzătoare” închipuiri l'au purtat pe pusturile cu nășip și cu beduini... dar' e adevărat lux să se repete în articolul „epoca alexandrină” unele lucruri din cele-ce erau cuprinse în cel care vorbește cu o coloană îndesată de orașul Alexandria. Altă observație tot pentru economie este, credem, înălțurarea pomelnicului rudelor oameșilor istorici. Astfel de Alexandri se spune, că e înșurat și că a avut o copilă mă-

FOIȚA „TRIBUNEI”.

Enciclopedia Română.

— Recensiune. —

de

Nicolae Basilescu.

De câteva luni a început să apară cu o regularitate, cu care noi Români de dincoace nu prea suntem obișnuiți, în editura W. Kraft din Sibiu, sub direcțiunea dlui Dr. C. Diaconovich și sub auspiciile „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român”, o publicațiune de cel mai vital interes pentru propășirea culturală a neamului nostru și anume „Enciclopedia Română”.

Această întreprindere cerea mult curaj, fiindcă cere multe sacrificii, fără alt scop decât dorul de a propaga cultura mai ales între Români din statul vecin al Ungariei, cărora nu le s'at așa la îndemână ca acelor din regat mijloacele de cultură.

Este demnă de admirat această ramură a poporului nostru românesc, care locuiește în Transilvania, pentru lupta încordată pe care o duce, ca să-și menție individualitatea sa în toate direcțiile, cu toate greutățile și pedecile de care se lovește la fiecare pas. Noi, Români, cari suntem liberi a ne dezvolta în pace

numai cu greu ne putem face o idee mai limpede de greutățile pe care le îndură ei acolo. Este foarte ușor pentru noi să mângâietor pentru ei, când le trimitem de aici vre-o telegramă de îmbărbătare, vre-o adresă de aprobare hotărâtă în intrunirile noastre, o este foarte ușor să le zicem noi de aici celor-ce acolo merg în temnițele ungurești, să le zicem: „bravo!” dar' este ceva mai greu să fi așa de cald stăpânii de o idee mare, încât să-și sacrifice liniștea unei vieți de familie și să mergă la aceeași pedeapsă, la care în statul nostru liber merg numai criminalii.

Este bine că se face și atăta, însă noi cei din regat să nu uităm, că le suntem datori ceva mai mult decât niște simple demonstrații platonice, că avem să le restituim un mare capital, pe care părinții celor de azi ni-l-au lăsat în păstrare: acela de datorăm prima inițiere în secretele științelor și chiar în tainele iubirii de neam. Dascălii ardeleni, de care acum aproape nu se mai simte nevoie, a fost o vreme, în care erau mai mult decât indispensabili. Ce bine a fost, că am avut acolo o penință de profesori modesti, dar' cu inimă caldă și plină de sentimentul datoriei; căci dacă nu erau ei acolo, pornirea noastră spre cultură ar fi trebuit s'o satisfacem cu elemente străine neamului nostru, din a căror influență nu

se știe ce ar fi eșit pentru direcția națională în dezvoltarea spre cultură a spiritului nostru. Ei, după-ce ne-au arătat, când noi nu știam, că limba noastră este destul de bună haină pentru ori-ceștiință, pentru ori-ce idee, ne-au adus și simețta culturale, pe care au semănat-o cu inimă și mână curată în pământul patriei, căci patria noastră era patria lor. Și ce entuziasm sfânt insuflețea pe acești apostoli ai românismului!

Poate-că în avântul patriotic și generos au mers une-ori prea departe și au trecut peste țința ce un cap mai rece putea să calculeze pentru menirea românismului, — dacă calculul ar fi putut vre-odată să ajungă până la țință. De multe-ori ei au făcut și din știință o simplă servitoare a patriei, și uitând că aceasta n'are nici patrie, nici vatră, ei n'au stat la îndoială și au căutat s'o înjuge la interesul românismului. N'or fi avut ei totdeauna multă știință, dar' cămă au avut, a dat-o totdeauna toată, fără economie, fără rezervă.

Mijlocul de luptă cel mai puternic, fiindcă este deștept în tot cialul, a fost și este cultura limbii naționale și prin ea luminarea tuturor Românilor. E' este trîmbiță, la sunele căreia toate inimile românești se tresară, la auzul căreia masele poporului nostru se realizează. Să nu dăm dar' răgaz acestor mase românești necultivate încă să se adape la isvorul științei, decât prin limba națională. Este ușor și neprimejdios pentru noi cei liberi să ne slujim de un dicționar enciclopedic nem-

stăpânului să contribuie la fondul muncitorilor morboși.

Schimbară s'a făcut pe încetul, dar' continuu.

Cum stau însă lucrurile în Ungaria? Aici avem sute de mii pe peste 2 milioane de muncitori zilieri, țărani săraci și îndatoriti, cărora traiul le este foarte greu și cari nu totdeauna au cu ce se satura. Pe acesti țărmuri i-a organizat deocamdată numai lipsa.

Principiul lor e instinctul, ce le șoptește: „ar trebui să fie altcum”. Mintea e întunecată încă și pașii lor sunt mînați numai de amărăciunea sufletului.

Ei cetesc rar și puțin. Cei mai mulți nu știu ceti. Adunările publice li s'a oprite fără nici un motiv acceptabil. Ei însă totuși se caută, se întâlnesc și sfătuiesc. Ei vorbesc prin lunci, în câmp, în țărmuri, la lucru. Acolo nu sînt reprezentate autoritățile; și acolo vorbesc, nu cei mai cuminți, ci cei mai amărîți.

D'apoi femeile! Nervozitate, iritabilitate, ele își îndeamnă bărbații să fie energici. O să vină marea grevă generală. Proletarii nu vor lucra, proprietarii vor trebui să-și părăsească moșiile, cari nu le aduc decât biruri. Atunci în fine moșiile vor fi ale lor! Aceasta e marea idee care le suride și încălzește și inima celui mai deprimat.

Dar' din ce vor trăi, fără lucru, atâtea milioane până la „atunci în fine”? Unde e casa comună a greviștilor?

Câte crime, câte revolte, câte vîrsări de sânge va avea cronică de înregistrat, până va sosi acel „în fine”.

(Va urma).

Maghiarizarea școalelor românești.

În expozitul său ministrul de culte s'a lădat că *Românii* cer înfișii școale de stat, părăsindu-și propriile lor școale române. Ministrul a adus ca exemplu unele comune din comitatul Aradului.

Noi știm bine cum se pun la cale aceste manopere ungurești. Știm, că sol-găbirii și alți agenți ai guvernului impun, prin momeli ori terorizări, primarilor și comitetelor comunale să ceară școale de stat. Durere numai, că în cele mai multe comune unde se fac astfel de încercări de maghiarizare ele și reușesc.

Astfel de triste știri ne sosesc din comitatul Făgărașului.

Ni-se scrie anume din *Grid*, că la 3 Febr. n. a venit în comună inspectorul de școale, însoțit de sol-găbirul cercului Șercaia, și la insistența și capacitatea lor reprezentanța comună a primit cu majoritate de voturi hotărîrea să se ceară înfișarea școlii de stat. (Despre această comună am publicat, în ce privește chestiunea școlii, o scrisoare mai lungă în nr. 277 din a. trecut, Red.).

Asemenea aflăm din comuna *Vad*, (același cerc), că mai mulți locuitori fruntași au umblat pe la sol-găbirul, ca să le dea și lor școală de stat. Acesta firește le-a și promis tot sprijinul său și i-a

ritat cu un oare-care domn. În fine în alegerea numelor celebre Enciclopedia merge prea departe cu înmulțirea lor: se vorbește de un Scipione Bădescu, care pe cât știm noi n'are nici un merit ca să fie trecut printre celebritățile contemporane.

Cu aceste observațiuni articolele din Enciclopedia sînt bune în general, și numele publicate ale colaboratorilor sînt în mare parte garanția sigură, că întreprinderea va merge tot așa de bine până la sfîrșit, intrucât ar atrăna numai de știința și de activitatea lor. Numai dacă publicul nostru ar fi destul de pîntruns de interesul unei asemenea opere și ar încuraja la muncă, fiindcă altfel cu toate sacrificiile făcute de directorul ei și de tovarășii săi entusiști, dacă ea nu este încurajată de noi mai ales, toate jertfele și întreaga muncă de până acum acelor ce au cuprins-o vor fi zădărnice.

Aud că în Anglia fiecare om mai de seamă consideră ca o datorie de conștiință să aibă în bibliotecă lui operele de valoare, și astfel, chiar când publicul numărul nu este accesibil unor asemenea lucrări, ele tot se pot menține: dacă la noi pe lângă Enciclopedia germană, franceză sau engleză ar sta în rafturile bibliotecii oamenilor culți și Enciclopedia română s'ar ușura astfel greutatea celor ce au întreprins publicarea ei.

(Conv. literară).

îndrumat se dee rugarea în scris iscălită în ordine.

E cu atât mai uimitoare această știre, că pe cât știm comuna *Vad*, are o școală românească confesională nouă, edificiu pompos, și doi învățători.

Atragem atențiunea autorităților noastre școlastice asupra acestor îngrijitoare simptome.

„Gozsdu” „Petru Maior” „Tribuna”

— Mirozenii ungurești. —

Tari de cap ziaristiști aștia unguri. Dar' mai tari de fantasie...

Nu se mulțumesc a ticlui — în spirit periclitat! — lungi coloane despre „afacerea” Zola, cu care vor fi făcând și ei bune „afaceri”. Nici chiar teribilele vești ce publică despre revoluția socialiştilor nu le țin ei destul de sensaționale, pentru a urca... Ce? — Ni-voul ziarului? Aș! — Numărul abonienților!

De aceea nu lasă din mână mijlocul cel mai „patriotic”: calumniarea naționalităților, și deosebi a noastră a *Românilor*, pe cari ne țin mai primejdioși „statului maghiar”...

Pentru a putea calumnia cu tot „succesul” ziaristiști unguri nu se dau înapoi nici dela cele mai riscate „întreprinderi” (tutele: minciuni, bazacoii, infamii etc)... Cu o putere de fantasie, care, trebuie să o recunoaștem, întrece geniul — pentru că e aproape de nebunie! — și cu o perversitate de suflet, care-are face onoare celui mai celebru criminal, — așa „operează” ziaristiști unguri, față de noi!

O excelentă dovadă ne dă numărul de ieri (18 Febr. n.) al lui *Magyarország* într-o corespondență cu sugestivul titlu „*Egy alapítvány nemzeti és politikai céljaira*” (O fundațiune pentru scopuri naționaliste).

Fundațiunea e — „Gozsdu”; scopurile naționaliste sînt — „agitările valahe”, cari s'ar face la societatea „Petru Maior” din ordinul „Ligei”...

Tendența foil ungurești e revoltătoare: se compromită dintr-o dată trei instituții culturale românești: fundația „Gozsdu”, societatea „Petru Maior” și „Liga Română”...

Toate aceste instituții românești sînt de mult — dela întemeierea lor chiar! — opini în ochii Ungurilor șovinisti. Întru a-și ajunge „nobilită” scop de a jertfi toate aceste instituții „mărețe” — „culturei maghiare”, șovinisti nu se înspăimîntă nici dela cele mai ticloase campanii contra lor. Mai ales contra societății „Petru Maior” susțin de o vreme încoace o prigoană într-adevăr mișelească.

Corespondența lui „*Magyarország*” se prezintă cu toată siguranța ca un nou atac de natura asta.

Cele mai ciudate bazaconii și rătăcile cele mai greșite se debitează în corespondența foil ungurești.

Dăm aici câteva spicuri:

„Fiecare universitar român capătă anual un ajutor de câte 100 fl. (dela „Gozsdu”), bogat și sărac deopotrivă. E. destul să se justifice cu indexul și cu faptul, că e membru la „Petru Maior” (!)...

„Cea mai mare parte a universitarilor români din Budapesta sînt copii de părinți bogați (Bree!), cari n'au lipsă nici de ajutor nici de stipendiu, dar' totuși trag fără excepție renta anuală, pentru că aceasta e interesul Ligei (Aha!). Interes pentru aceea, că sumele acestea studenții universitari le adună la poruncă mai înaltă și le folosesc în scopuri de „agitatie” (!).

„Din acești bani s'a colectat și pentru fondul lui Iancu... și banii s'au depus la banca „Albina”, — continuă „*Magyarország*” — ca scopul evident de a compromite și „Albina”, care — zice foala maghiară — temându-se de autorități ar fi depus banii la Banca națională din *București*”.

Dar' nu se ajung cu atât ziaristiști dela „*Magyarország*”. Ci pentru a compromite și mai mult fundația „Gozsdu” și societatea „Petru Maior”, le aduc în legătură politică ca ziarul nostru.

„La recomandarea redacției „*Tribunei*” — zice „M—g” — mai beneficiază și de câte un ajutor de 200—300 fl. (dela „Gozsdu”) acei universitari români, cari „și-au câștigat merite deosebite în dezvoltarea agitatiei”!

Ei, dar' aici prea au spus o boacănă! Nu că primesc ajutoare dela „Gozsdu” universitarii nostri, dacă-i recomandăm noi, ci — le pără și pe cari le au! Pildă necontestabilă e cazul colegului nostru de redacție, dl Ioan Scurtu, student în filosofie, căruia „și s'a detras stipendiul dela „Gozsdu” tocmai pentru că luoră la „*Tribuna*”.

Urmînd cu bazaconile, foala ungurească dă și o listă a studenților români, cari ar fi contribuit pentru fondul lui Iancu. Li-

sta cuprinde și nume adevărate, dar' cele mai multe sînt false, ear' unele reprezentă fericiti... reșoși (s. p. regretatul I. Dolean)...

Tot din banii fundației „Gozsdu” s'ar fi tipărit și răspândit (până în Moldova și Basarabia!) mii de exemplare ale unei broșuri „*Famuntu — ei a nost*” (!), scrisă de un anumit stud. univ. *Trifu* (?). Acesta e agent al lui V. A. Urechii (!) — termină „*Magyar-orazág*”...

Dacă aceste „grozave” născociri ar fi pure caraghiosicuri, ne-am mulțumi să rîdem cu haz. Le știm însă, că urmăresc cele mai infame scopuri, de aceea n'avem destul dispreț pe seama unei prese atât de misereabile!

Revoluția socialiştilor.

Alte turburări socialiste nu se anunță. Cele patru regimente de infanterie, ex-cadroanele de cavalerie și grosul de 800 de gendarmi, trimiși pentru „rezolvarea” chestiei socialiste, au cam potolit spiritele. Dar' numai la aparență e liniște. Întinderea înspăimîntătoare a socialismului și deseale adunări și conspirații secrete, ce mereu se anunță, prezintă viitorul ca foarte amenințător.

Aceasta o dovedește și faptul, că *fișpanii din Sabolciu și Zemplin*, unde socialismul e mai puternic, sînt decizi a cere statutul, de teamă, că la primăvară va izbucni adevărata revoluție.

Comitatele — socialiste.

Cu succese uimitoare se răspîndește socialismul între Unguri. Pe lângă comitatele Sabolciu și Zemplin, se vestesc îngrijitoare mișcări socialiste din Bereg, Borsod și Pest-Pilis. Agitatorii socialiști, cari propovăduiesc revoluția pentru împărțirea pămîntului, sînt întimpuinați de popor cu încredere și cu mîile înregimentează credincioșii sub stegul rogu. Pentru a răpi și mai ușor pe țărani, agitatorii spun, că însuși Monarchul i-ar sprigini (!), ear' prințul Rudolf care ar fi trăind — zice ei — în îndeamnă și susține din răspuleri. — Foarte mult contribuie la agitație foala lui Várkonyi, „*Földmívelő*”, care scrie într'un ton cum nu se poate mai turbat contra autorităților și a domailor de pămînt.

Țărani — împărțesc pămînturile!

În multe părți țărani se sfătuiesc deja cum se împartă pămînturile. Ba la Bohod (comir. Sobolciu) au și decis a împărți între ei moșia de 400 jugere a baronesei Uray Etelka.

Interesant e, că fiind între socialiști și proprietari de câte 40—60 de jugere de pămînt, s'a adoptat principiul, că numai pămîntul proprietarilor peste 100 jugere se împarte.

Cuvîntul Monarchului.

Budapesti Hirlep scrie, că la ultima audiență ce s'a ținut la palatul din Buda, Maiestatea Sa a dovedit o extraordinară interesare față de mișcările socialiste, despre cari a cerut să i-se raporteze detaliat. Aflînd de cele întemplate, Maiestatea Sa făcea din când în când observații ca acestea:

— E totuși grozav!... Curios!... Așa fără de veste!... Dar' se va înăbuși doar' revoluția!... Și de cîta mișie e lipsă!... Dar', dacă se va înăbuși, necazul trebuie radical sanăt!...

Arestări cu duinul.

În mai multe comune din Sabolciu s'au făcut și se fac numeroase arestări.

La arestări asistă și comisarul guvernial Sélley, cu secretarul de stat Szemere, cari umblă printre socialiști să lea note asupra situației.

O conferență cu socialiști.

O conferență cu socialiști a ținut în comuna Döghe (rott. Sabolciu) deputatul dietal Ferdlieska Kálmán. La invitarea acestuia s'au prezentat mulțime de socialiști, cari prin rostul capilor lor și-an prezentat plîngerile. Deputatul i-a îndemnat să-și prezente plîngerile la locurile competente. Conferența a decurs în ordine.

Aforisme politice

— Una la ei. —

Nu există nici un sentiment, care să fie așa nedespărțit de ființa noastră, ca acela al libertății.

Friederic III.

Cronică politică.

Chestiunea guvernatorului Cretei.

Ziarului *Daily Telegraph* i-s'a anunțat din Constantinopol, că Sultanal a făcut întrebare la ministrul de externe rusesc Murawiev, care candidarea prințului George poate-se considera de abandonată? Murawiev a răspuns, că guvernul rusesc nu voaște să se folosească de represalii asupra Sultanalui în favorul candidării, dar' guvernul e convins, că singur proiectul Rusiei a fost cel mai potrivit pentru ca să dispară greutatea ivite în chestiunea cretană. Aceasta o vor dovedi Sultanalui împrejurările. Murawiev a declarat apoi că Rusia nu va suferi trimiterea de nou trupe turcești în Creta.

Tot din Constantinopol se anunță, că chestiunea Cretei e amnată până după sărbătorile Ramadanului, cari vor fi în curînd.

Memorandul Armenilor.

Ne este încă în via memorie îndrăzneată revoltă din urmă a Armenilor din Turcia și cruzimea Turcilor față de răsculați. După sugrumarea răscoalei Armenii au fost aspru pedepsiți, așa că situațiunea lor a devenit desperată și abia suportabilă.

Aceasta ni-o ilustrează memorandumul patriarhului armenesc din Constantinopol, *Ormanian*, înaintat nu de mult Sultanalui, în care se face o iconă fidelă a tristei situații în care se află Armenii, și se cere dela Sultanal îndreptarea.

Resumatul acestui memorandum, după informația ziarului *Neue Freie Presse* este următorul:

Punctele 1, 2, 5, 12 și 15 se ocupă cu restrîngerea materială a Armenilor. Patriarhul cere autorizația unei subscrierii publice în folosul celor *zece mii de văduve și orfani* rămași de pe urma măcelurilor din capitală și din provinciile, și în folosul bisericilor și școalelor rulate în cursul turburărilor.

Dacă guvernul ar refusa autorizația, atunci se dee el la mîna patriarhului suma necesară.

De oare-ce veniturile regulate ale patriarhatului au secat în urma turburărilor, patriarhul cere pentru acoperirea cheltuielilor sale o subvențiune anuală asigurată de 5000 lire pe timp de trei ani.

Un alt punct cere dela Sultanal ca Poarta să sprobe un proiect de mult depus, pentru regularea și recunoașterea dreptului de proprietate al națiunii armenice asupra moșiilor și clădirilor sale publice, cari până acum nu puteau fi înscrise decât pe nume fictive.

Punctele 4 și 6 cer executarea reală a amînării acordate pentru plata birului militar, pe care, în contra ordinului Stambulului, funcționarii provinciali li încasează prin execuții nemiloase; apoi reducerea dărilor acelor localități, cari au suferit în vremea turburărilor.

Mai departe patriarhul cere reintegrarea tuturor Armenilor cari au fost îndepărtați din slujbe și, dacă nu se va face aceasta, atunci măcar pensionarea lor ori cel puțin o despăgubire. Alte trei puncte privesc starea bisericii și a școalei.

Punctele 3, 8, 10 și 13 se ocupă cu libertatea personală a Armenilor; memorandumul cere libertatea de căătorie, de întoarcere a emigraților, dreptul de a se urca pe vapoare, libertatea femeilor și fetelor sechestrate de bey-ii din provincie, eliberarea deținuților și amnistierea celor exilați pe cale administrativă.

Poarta n'a răspuns încă la acest memorandum.

Proiectul flotei germane.

În comisiunea bugetară a parlamentului german s'a început în 17 l. c. desbaterea proiectului pentru flotă. Dispoziția, care la început era în favorul proiectului, acum a devenit nefavorabilă. Guvernul stăruie pentru septenat, adică legea să rămîne în vigoare până la 1905. Dacă nu s'ar găse de a se vota aceasta, guvernul a decis a dizolva parlamentul, ceea ce se va putea încununa numai așa, dacă se va face în ultimul moment vre-un compromis.

Procesul Zola.

Sedința X. (17 Febr. n.) nu i-au premeră turburări pe străzi. În sedință însă s'au petrecut lucruri sensaționale și scene violente.

Dintre martori, fasioni de importanță au făcut colonelul Picquart și generalii Pellieux și Gonze.

Picquart și-a susținut de nou părărea (pentru că numai i-se pare, cum din chiar mărturisirile lui reese), că Dreyfus e nevinovat. Sensație a făcut mărturisirea colonelului, că el nu poate cu siguranță afirma, că *Eszterházy* a scris *bordereau-ul*, ci afirmă numai, că l-a putut scrie (!).

Ajungînd de nou la audiență, generalul Pellieux spune, că în procesul *Eszterházy* desbarea privitor la scrisoarea, în care *Eszterházy* ar fi batjocorit armata franceză, dorindu-se... că pîtan de ulani germani, ear' nu major francez, n'a fost secret. Cere deci, ca scrisoarea să se aducă înaintea tribunalului; dacă nu o vor da cei competenți — o procură el. (Mișcare în sală).

Apărătorul Labori insistă a se aduce imediat scrisoarea.

Presidentul răspunde, că asta se va putea numai într'altă sedință.

În cursul unei vii discuțiuni ce o provoacă Labori, generalii Pellieux și Gonze afirmă de nou vinovăția lui Dreyfus și recunosc, că la osîndirea acestuia au fost și acte secrete.

Pellieux cere — pentru a se face deplină lumină — ascultarea generalului Boisdeffre.

Gonze spune, că actele secrete nu se pot aduce în sedință.

Pellieux trimite un căpitan după generalul Boisdeffre, pe care presidential vrea să-l asculte imediat. Dar' neaflînd căpitanul pe Boisdeffre, sedința se închide în mijlocul agitației generale a publicului.

Generalului Pellieux se fac ovații entusiaste.

Asemenea și generalului Boisdeffre, care apăruse în civil, după închiderea sedinței. S'au făcut demonstrații ostile avocatului Leblois, fostului ministru Yves Guyot și lui Zola, dar' poliția a împedat ori-ce turburări serioase.

Foile ungurești, jidovești și jidovite, înregistrează cu multă bucurie știrea prea puțin probabilă alui „*Neues Wiener Tagblatt*”, că M. S. Monarchul ar fi spus la ultimul prânz de curte contelui Sternberg: — „Acum e netndoiș, că Dreyfus e nevinovat!” Dar' nu iau notă de următoarea știre mai pozitivă din Copenhaga:

Vestitul poet danez Holger Drachmann a publicat demăzile o poezie de gloriificare la adresa lui Zola. Cetind poezia și princessa Maria de Chartres, soția prințului Waldemar de Dania, ea a retrimis poetului toate operile lui, pe lângă o scrisoare în care spunea, că până acum i-a fost cel mai iubit poet, dar' de aci înainte nu va mai ceti operele unui astfel de scriitor, care laudă pe cel ce batjocorește armata patriei sale.

Portretul lui Pázmándy.

„Indignat de insulta miserabilă ce i-a permis-o fi-icul de Pázmándy la adresa distinsei cântărețe italiene Tina de Lorenzo, presidentul societăților *Teatrului comic* din Budapesta, contele Kéglévich a adresat membrilor coloniei italiene o scrisoare de satisfacție, în care agentul guvernial pentru calumniarea naționalităților nemaghiere în străinătate e caracterizat excelent în următoarele:

„Între membrii presei maghiare... se află indivizi, cari trăsesc din noroiu și în a căror inimă nu-i decât tîna și venin. Una din aceste ființe a insultat în chip josnic, fără nici un motiv, pe o damă, a căreia capabilitate, spre norocirea onoarei sale, stă mai pe sus de ori-ce îndoială, de ori-ce atac venit din loc josnic”.

La această perfectă caracterizare, am avut de adus o singură observare: nu numai la Pázmándy se potrivește de minune, ci la cei mai mulți membri ai presei maghiare!

CRONICĂ

Sibiul, 19 Febr. n. 1898

Maiestatea Sa a numit pe arhiducele Francisc Salvator proprietar al regimentului 15 de husari.

Archiducesa Stefania, văduvita moștenitoare de tron, zăce de câteva zile bolnavă. Dar' pe zi ce merge, boala se ameliorează, așa că în curînd princessa va putea părăsi patul.

Metropolitul sârbesc Mihail a răsoat slăstieri în Belgrad. Defunctul a purtat înalta funcțiune 39 de ani și a jucat rol însemnat și în politica regalului sârbesc.

Episcopul Strossmayer — distins de Papa. Din prilejul jubileului liturgic de 50 de ani, episcopul Strossmayer a primit dela Papa înalta distincție de a purta pe toată viața paliul de episcop.

Transferare de regimente. Anul acesta se vor face următoarele transferări de regimente de infanterie: Reg. 33 din Budapesta și Banjaluka la Viena; reg. 26 din Győr și Dalmatija la Viena; reg. 46 din Pojon și Canija la Sopron; reg. 68 din Viena și Solnoc la Budapesta; reg. 71 din Trencin

la Pojon; reg. 76 din Sopron la Győr. Pe lângă acestea, un batalion al reg. 33 va fi transferat din Panciova la Arad și un altul din Arad în Dalmatia; un batalion al reg. 36 din Kecskemét la Budapesta și un altul din Budapesta la Kecskemét; un batalion al reg. 46 din Castelnuovo la Seghedin și un altul din Seghedin la Panciova; în fine un batalion al reg. 82 din Ardeal la Băjaluca.

Despre forța militară a Rusiei. revista „Liga Română” dă următoarele date foarte interesante:

Imensa imperie rusească nu reprezintă numai numeric cea mai colosală putere militară a globului, dar ea și-a perfecționat armata organic și intelectual astfel, încât numai nații o mai pot numi un coș pe picioare de lut. Doi bărbați energici au stat timp de douăzeci de ani în fruntea administrației militare a Rusiei: generalul de infanterie P. S. Vanovachi și generalul N. Obruchef, șeful statului major rusec. Sub administrația acestor militari, armata rusească a luat o dezvoltare mare nu numai cantitativ, ci și calitativ. Au trecut și în Rusia vremurile, când colonelii înregistrau pe hârtie sute de soldați prezenți ce nici nu existau măcar, dar a căror soldă și cheltuieli de întreținere se plăteau regulat; — vremurile când mereu se anunțau incendii în depozitele de fân și de monștri etc. — au trecut, și azi Rusia are o administrație militară care, după mărturia străinilor, e desul de bună. După datele cele mai nouă Rusia are acum în timp de pace 36.000 de ofițeri și 860.000 de oameni sub arme. Trupele din Rusia europeană și cele din Caucaz erau până acum împărțite în 22 corpuri: în corpul de grenadierii din Moscova și 20 corpuri ordinare.

Acum de curând, Rusia își mai formează 2 corpuri, unul la Vilna, în apropierea Germaniei, și altul la Chiev, districtul militar mărginaș cu fruntariile Austriei. Astfel armata rusească are acum 24 de corpuri, care cuprind actualmente 928.000 de oameni. La acestea se adaugă armata teritorială și rezervele în număr de peste două milioane de oameni.

Trei mari catastrofe se anunță de nou. Lângă Bockum (Vestfalen) o explozie într-o mină a omorât peste 40 de lucrători care pe 60 i-a rănit grav. — În Sinul finic, rupându-se o mare masă ghețoasă, vre-o 200 de pescari s-au înecat; abia alți 40 au scăpat. — Un vapor, care mergea de la Karlsruhe la Colnba, s-a scufundat; 49 de călători și 36 matrozi înecați.

Un pungaș politicos. Un cas cu totul ciudat s-a întâmplat acum câțiva timp la Paris d-nei Ferichide, soția ministrului român de interne. Într-una din zile, întorcându-se acasă dela o preumblare pe care o făcuse în oraș, d-na Ferichide observă, spre marea sa desolare, că-i lipsește din buzunar portofoliul în care avea 900 de lei. Nu mai încăpea nici o îndoială, un pungaș dibăciv îi stăpânise punga din buzunar, pe bulevardul Parisului. Reclamațiunea făcută la postul de poliție și toate cercetările rămaseră fără rezultat. Păguba se asemăna deja și începuse să uite superstiția întemplieră. Mare fi în surpriza însă când după o săptămână dela aceasta, d-na Ferichide primește un mandat postal în valoare de 900 lei, însoțit de o scrisoare prin care pungașul anonim cerea scuze d-nei de modul puțin corect prin care se împrumutase cu suma de 900 lei; îi trimitea 300 lei din datorie, promițându-i și restul pentru o dată mai întârziată. De sigur că d-na Ferichide nu mai așteaptă restul promis, totuși procedarea pungașului a uimit-o.

Clubul biciclistilor. Marți, în 22 Febr. s. n. se va ține adunarea generală extraordinară a clubului biciclistilor din loc, în grădina „Hermann”. Sânt invitați toți membrii. Începutul la 8 ore seara.

Un lapsus s-a făcut la cronică noastră de ieri: „Maghiarizare în — țeara lui Dragoș”, punându-se din greșală Dragoș în loc de Radu Negru.

La moderna parfumerie Meltzer, din loc se află pe lângă prețuri moderate tot felul de săpunuri de toaletă, parfum, pudră, perii de dinți și alte articole de acest fel, toate de cea mai bună calitate, precum se poate vedea din inseratul ce publicăm în nrul de azi, și asupra cărora atragem atențiunea cetitorilor noștri.

Aviz. Atragem atențiunea cetitorilor noștri la inseratul atelierului de aurărie și argintărie al d-lui Iuliu Erős, inserat ce se publică zilnic pe pag. 4 a ziarului. În acest atelier de bun nume se pot cumpăra frumoase cadouri.

Știri mărunt. Intre Budapesta—Cluj un nou tren accelerat va circula din 1 Mai c.; dela Budapesta va pleca la 7 dim., la Cluj va ajunge la 3 d. s.

— La Viena o veduvă de major, răposată de curând, și-a lăsat întreaga avere de 800.000 fl. în scopuri de binefacere și anume 400.000 fl. pentru ajutorarea ofițerilor de rang mai mic.

— **Sultanului** i-a răposat zilele acestea o copilă de 8 ani; toate curțile europene și-au exprimat condolențele.

Mai nou

„Astra” în Sătmăr.

Seini, 16 Februarie n.

La inițiativa dlui George Pop de Băsești, delegatul comitetului central, astăzi s-a pus aici primul temelie al departamentului „Asociațiunii” în Sătmăr. S-au înscris 17 membri. S-a ales un comitet compus din domnii: Gavril Lazar, protopop, președinte; G. Barbul, proprietar, cassar; Dr. V. Lucaci, G. Szabó, Ant. Ghita și George Șuta, membri în comitet. În Maiu se va conchena o nouă adunare pentru constituirea definitivă a departamentului.

Tribuna Literară.

Școalele din Blaj.

— Studiu istoric —

de

Prof. Nic. Brânău.

*

Studiul acesta a fost premiat, ca teză de licență, de consiliul universității din București.

*

Capitolul IV.

(Urmare).

Lupta contra maghiarizării.

Vieța națională ce se manifestă, nu putea se rămâne neobservată de șovinii maghiari. Lucele era un ghimpe în ochii lor încă de atunci. Tendenza Românilor de a-și cultiva limba și istoria națională făceau multe zile negre intoleranților din fruntea țerei. Lor le plăcea să-i vadă pe Români în întunec vecinic, oi blânde, bune de tuns și muls.

Încă la 1833 guvernul din Cluj adresează Episcopului Leményi un decret, prin care îi pune în vedere a se îngriji ca Istoria universală să nu fie un studiu obligator pentru liceu, dar Episcopul pricepând intenția guvernului, remonștră contra acestui amestec ilegal cu toată demnitatea, obligându-se a solvi din al său salariul profesorilor de istorie. La această ținută hotărât guvernul unguresc se vîzdu silit a amîna o ingerență mai fățișă pentru o altă dată, nu tocmai departată.

Școalele din Blaj pregăteau pe incetul terenul unei lupte decisive. Trei ani după reformele introduse în liceu, Blăjenii se pomeniră că le vin școlari chiar din părțile de unde mai puțin se așteptară.

Ținutul Brașovului dela început a fost foarte ostil unirei, făcînd proteste contra acestui act. Nici școalele din Blaj nu le cercetau socotindu-le de papistăști și periculoase religiei și naționalității lor. Abia la 1825 Oprea Circa din Cernat avu curajul a se opune acestui curent nesănătos. Pe la 1834/4 îl imitară și alții din Brașov și astfel se sparse negura unei superstiții detestabile.

De aci înainte Blajul primește tot mai mulți elevi din acel ținut, care știu să se folosească bine de școalele Blajului. Brașovenii își luară profesori din Blaj pentru a le crește copiii în orașul lor. Apoi chemară pe George Barițiu și Andrei Murășanu, cari pe lângă interesul ce îl purtău pentru școalele Brașovului, editară în Brașov și *Gazeta de Transilvania* și *Foata pentru minte, inimă și literatură*. Acestea erau primele organe, cari mai aruncau oarecare lumină peste întunecatul orizont politic al Românilor.

Lupta pentru limbă se înverșunează din ce în ce. Ungurii dau asalt a scoate limba latină de pretutindeni, dar nu uită a pune în locul ei pe cea maghiară.

Naționalitățile ved pericoul, grăbesc a-și cultiva limba și a o impune limbei maghiare. În Blaj se începe mai întâiu un curent contra slavismului.

„Tentamen Criticum” a lui Laurian dela 1840; „Organul Luminărei” al lui Cipariu, dela 1847 vin să susțină focul acestei lupte de reînflorire și pun temelie filologiei române. La lumina școalelor din Blaj răsare mândră și falnică o generație bine lămurită asupra ideilor de naționalitate și libertate.

Sămînța aruncată de Maior și Șincai, udată și îngrijită de Cipariu, Bănuțiu și Pumnul, începe a-și da roadele sale. Din zi în zi opoziția contra ungarismului crește și se întărește. De entuziasm și căldura tinerimei se înflăcărează și inima bătrânilor.

Când guvernul maghiar la anul 1842 aduce legea de maghiarizare a școalelor ne-maghiare, hotărînd chiar timpul de 10 ani, în care toți vor trebui să învețe și să vorbească limba lui Árpád, consistorul din Blaj a fost la culmea misiunii și chemării sale. Contra acestui odios atentat, îndreptat direct contra

existenței neamului românesc, blăjenii știură să răspundă cu demnitate și energie. Bătrânii părinți ai Blajului nu se sfîșie a spune Maghiarilor vorbe ca cele următoare:

„Est igitur evidens: linguam hanc (valachicam) in scholis Balasfalvensibus nisi cum periculo morum, ac religiositatatis et quod nobis non minus dolorosum est: cum ruina charae nationalitatis — eliminari non posse; fatemur autem sincere, non tantum post decem annos, sed neque post decem saecula, imo nullo unquam tempore nos nationemque nostram lege obligari posse, quae moribus, ac religiositati periculum ac obicem, nationalitati vero ruinam parat ac interitum”. (Istoria Barițiu, vol. I, pag. 754).

Tot atât de energic scria și „Gazeta Transilvaniei” despre pericolul maghiarizării. Junimea din Blaj esaltată — cum vîzurăm — de lecțiunile și vorbirile profesorilor, voia să se manifeste cu ori-ce preț, voește să dea semne de viață națională, ori-cum și pe ori-ce cale.

În Blaj erau încă câteva persoane între cari unii — nu cu prea mult drept — numără și pe Episcopul Leményi, persoane influente, cărora li-se părea, că agitația națională a tinerilor ar putea aduce gimnaziul în pericol. Nu puteau ei prevedea de pe atunci ce consecuențe vor avea legile draconice ale Ungurilor. Îngrijiți de soarta școalelor, nu vedeau cu ochi buni chipul în care tinerimea își manifesta ideile naționale. Afară de asta, îmbătrîniți fiind mulți, cu greu se puteau despărți de folosirea limbei maghiare. Apoi nici instituțiunile și obiceiurile vechi ale Blajului nu se mai potriveau cu spiritul nou, cu oamenii noi ce se iviau pe nesimțite în Blaj.

O lume nouă se ridică în fața bătrânilor conservatori și ciocnirea era inevitabilă. Pretextul l-a dat un incident neînsemnat petrecut în biserica catedrală cu prilejul spălării picioarelor din Joia Paștilor.

Procesul intentat de teologii din seminar contra Episcopului, a devenit celebru. Întreagă țeara se alarmase așteptînd sfîrșitul tragic al acestui proces unic în biserica unită.

Tinerimea e susținută de profesori și câțiva canonici. Resultatul final e: eliminarea celor renitenți și nesupuși din seminar, amovarea câtorva profesori. Apelarea făcută la Strigoni și la guvern, a făcut un urit și primedios precedent.

Ori-cum acest proces era signalul unei lupte înverșunate contra ungarismului și nu arare-ori se manifesta o cerbicoasă opoziție contra bătrânilor susținatori ai ordinii vechi.

Procesul dură vre-o 3 ani, dela 1843—6. Tinerii eliminați din seminar se duc unii la facultatea de drept din Cluj, ear’ alții trec Carpații în Muntenia. Pretutindeni însă se fac cei mai înflăcărați apostoli și sînt cei mai infocați agitatori și pregătitori ai revoluțiunii din 1848, despre care vom trata într-un capitol separat (Va urma).

Teatru orăgenesco în Sibiu.

Duminecă, 20 Februarie n.

La 3 ore d. a.:

Das Modell.

Operetă în 3 acte, de F. Sappé.

La 7 ore seara:

Ihr Korporal.

Posă în 5 acte, de C. Costa.

Luni, 21 Febr. n.

Primal debut al jucătoarei Miss Franconia.

In Civil.

Comedie într-un act, de Kadelburg

și

Eine Vorlesung bei der Hausmeisterin.

Posă într-un act, de Bergen.

Începutul la 7 ore seara.

„Tipografia”, soc. pe acțiuni, Sibiu.

Numeri singuratici din

„Tribuna”

în Ploști

se găsește de vânzare, cu 20 bani, la

Librăria G. Cârjean.

Pentru redacție și editură responsabil: Andrei Baiteș
Proprietar: Pentru „Tipografia”, societate pe acțiuni: V. H. Dressand.

Este de importantă

a atrage de nou atențiunea, din prilejul sezonului de carnaval și teatru, că recunoscut cele mai bune pudre, pomăduri, parfumuri, fere de ars perul, perii de dinți, etc. se capătă la

[443] 5—8

Parfumeria Meltzer, strada Cisnădiei, casa comădei de corp

și

Daniel Meltzer jun., strada Gușteriței.

Trimiterea prin poștă se face cu discrețiune.

Adese-ori premiat.

Pivnița Mönchhof

cu renume din anul 1884 cu ocazia marilor sîrbări populare în amintirea migrațiunei Sașilor înainte de șapte sute de ani

oferă

bune vinuri de masă ardelenesti și de Magyarad:

Vin nou	32 cr.
Vin bun de masă ardelenesc	40 "
Rhein-Risling din pivnițele baronului Szentkereszty	46 "
Pinotgris	70 "
Mädchentraube, dela Blajel din 1889	80 "
Bika-vér ales, roșu	80 "
Oporto din pivnița baronului Szentkereszty	60 "
Transport din străinătate	1 fl. 20 "
Transport din Ardeal	80 "
Malaga spaniol veritabil, foarte fin	2 fl. — "

Curat și sănătos!

Bun și elegant!

Mai departe toate soiurile vin de sticle din țeară și străinătate.

Afară de casă costă cel de 40 numai 36 cr.

Vînzătorii în oraș și mai ales la țeară

capătă cu preț moderat.

[2565] 17—18

Bun oțet de vin pro litru 30 cr.

Ludwig Fronius, negustor de vinuri, Sibiu.

Adese-ori premiat.

Stofe veritabile de Brünn

pentru primăvară și vară 1898

O bucată de 3-10 metri, din care ese un rind întreg de haine bărbătești (roc, pantaloni și giletă) costă numai

fl. 2.95, 3.70, 4.80, ver. stofă de lână bună
fl. 6.— veritabilă stofă de lână mai bună
fl. 7.75 veritabilă stofă de lână fină
fl. 9.— veritabilă stofă de lână mai fină
fl. 10.50 veritabilă stofă de lână foarte fină

lână curată de oaie.

O bucată pentru un rind de haine negre de salon 10 fl. Asemenea stofe pentru pardieșu, loden de turști kamarn foarte fin și tot felul de alte stofe spedează cu prețurile de fabrică deșosul de fabrică de stofe, prea cunoscută ca reală și solidă

[689] 45—45

Siegel-Imhof în Brünn.

Mustre gratis și franco. Spedarea conform mustrelor e garantată. Favorurile ce le dă comandarea de stofe direct la firma de mai sus, în locul unde se fabrică, sînt însemnate: abundanță într-a alege, mărfuri proaspete, prețuri fixate ieftin, executarea culantă a celor mai mici comăde etc. etc.

La „Tipografia”, soc. pe acțiuni în Sibiu se află de vânzare

„POESII”

DE

IOAN N. ROMAN.

Preț 50 cențieri.

La „Tipografia”, societate pe acțiuni în Sibiu se află de vânzare opul premiat și publicat de „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român”

POVEȘTI DIN POPOR

adunate de

Ioan Pop-Retegeanul.

Acest op, care se extinde pe 216 pagine, cuprinzînd cele mai frumoase povești și la urmă o însemnare a provincialismelor, costă numai 50 cr. plus 10 cr. porto.

Turnătoria de clopote și fabrică de scaune de fer pentru clopote

Antoniou Novotny

în Tmșoara-Fabrie,

[595] 1—12

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanția de mai mulți ani, prevăzute cu ajustări de fer bătut, constă uitate spre a le întoarce cu ușurință în ori-ce parte, îndată-ce clopotele sînt bătute de o lăture prin ceea-ce sînt mîntuite de crepare.

Cu deosebire recomand

clopote patentate găurite

de mine inventate și mai de multe-ori premiate, cari au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă decăt clopotele turnate după sistemul vechiu, așa, că un clopot patentat cu 300 kg. este egal în tonul unui clopot de 400 kg. făcut după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadzițarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut, — ca și spre turnarea de toace de metal. Clopote în greutate de 300 kg. și mai jos se află totdeauna gata în magazin.

La expozițiunea millenară în Budapesta 1896 premiat cu medalia cea mare millenară.

Preț-curențuri ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

